

Nr 451.

Godkänd av första kammaren den 18 juni 1920.

Godkänd av andra kammaren den 18 juni 1920.

Riksdagens skrivelse till Konungen angående utredning om förändringar i ämbetsverkens organisation och arbetssätt för åstadkommande av en effektiv begränsning av statens administrationskostnader.

(Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 30.)

(Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 12.)

Till Konungen.

Uti två inom riksdagens andra kammare väckta motioner med ordningsnummer 138 och 215 hava yrkanden framställt om utredning angående förenklingar och besparingar i administrationen.

I den ena av avsedda motioner har framhållits behovet av, att en utredning komme till stånd, i vad mån genom förenklade arbetsformer och minskad tjänstemannapersonal en nedsättning i statens administrationsomkostnader kunde åvägbringas.

I den andra av dessa motioner har hemställts om avlåtande av skrivelse till Eders Kungl. Maj:t med anhållan om åstadkommande av en utredning, huruvida och på vilket sätt ändringar böra vidtagas med avseende på sådana statens verk, där en sådan utredning ej redan pågår, i avsikt att administration och arbetsformer må kunna ordnas på det mest praktiskt och ekonomiskt fördelaktiga och arbetskraftbesparande sätt, och en effektiv nedsättning av statens administrationskostnader på detta sätt uppnås.

I anledning av motionerna har riksdagens vederbörande utskott i den ordning 46 § riksdagsordningen stadgar infortrat yttrande från 1902 års löneregeringskommitté.

Vid behandling av motionerna har riksdagen först ansett sig böra erinra därom, att det yrkande om förenklade former för administrationen samt därav följande besparingar, som framkommit i motionerna, vid flerfaldiga tidigare tillfällen framförts och vunnit beaktande inom riksdagen. I löneregeringskommitténs betänkande I angående allmänna förutsättningar och grunder för en reglering av löneförhållanden m. m. inom de centrala ämbetsverken, sid. 7—43, lämnas en redogörelse över vad sålunda förekommit under tiden från och med år 1809 intill början av kommitténs arbete. Av denna redogörelse framgår det både intressanta och naturliga förhållande, att kraven på förenklingar och besparingar inom administrationen framträtt med ökad styrka vid de tillfällen, då mera allmänna lönerogeringar varit omedelbart förestående. Då löneregeringskommittén erhöi i uppdrag att avgiva utlåtande och förslag rörande reglering av statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden, förklarades tillika, att kommittén därvid skulle hava att taga under övertägande, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning av tjänster, som genom de förändrade anordningarna kunde undvaras. Vid genomförandet av förbättrade löner har kommittén sålunda verkat för åtskilliga åtgärder, ägnade att höja tjänstemännens arbetsprestationer. I sådant hänseende får erinras om kommitténs arbete för genomförandet av viss effektiv arbetstid för tjänstemän samt förbud mot förening av tjänster. Vid behandling av lönerogering för varje ämbetsverk har kommittén verkställt en kritisk granskning av verkets organisation och arbetsformer.

Riksdagen är villig att medgiva, att numera såväl genom initiativ från lönerogeringskommittén som från andra håll en god del av de gamla byråkratiska formerna försvunnit från statens ämbetsverk, samt att arbetet inom desamma nu, mera än tillförne, präglas av intresse för tillgodoseende av det allmännas krav.

Då riksdagen haft att taga ställning till nu förevarande motioner, har emellertid riksdagen ansett sig icke kunna taga på sitt ansvar att avstyrka de möjligheter, som öppna sig genom bifall till de i motionerna föreslagna utredningarna.

Med anledning av det nya lönesystem och de nya löneprinciper, som från och med den 1 juli 1920 träda i tillämpning för kommunikationsverken, har lönerogeringskommittén den 31 december 1919 fått i uppdrag att verkställa utredning beträffande ny definitiv lönerogering för befattnings-

havare vid statsdepartementen, centrala ämbetsverk och fängvårdsstaten. Kommittén, vilken enligt sina allmänna instruktioner har att taga i betraktande såväl lönetekniska som organisatoriska spörsmål, synes själv vara medveten om, att ett fördjupande i de organisatoriska spörsmålen måste medföra dröjsmål med trängande löneregleringar samt anför följande: »Tvivelsutan är det under mera normala förhållanden synnerligen lämpligt, att vid uppgörande av förslag till definitiva löneregleringar även tages i betraktande, i vad mån förenklingar i förvaltningen och förbättrade organisativa anordningar i övrigt må kunna vidtagas beträffande vederbörande verk. Under nuvarande omständigheter och med de direktiv, löneregleringskommittén erhållit, kan sådant emellertid endast i begränsad omfattning ske beträffande de verk, som först skola bliva föremål för den avsedda allmänna revisionen av löneregleringar inom den civila statsförvaltningen.»

Då riksdagen sålunda kan konstatera, att löneregleringskommittén vid sitt närmast förestående arbete får tillfälle att endast i begränsad omfattning sysselsätta sig med de spörsmål, som närmast beröras i motionerna, måste riksdagen anse det lämpligt, att sistnämnda spörsmål får prövas efter en självständig utredning. Löneregleringskommittén har under sitt arbete kommit att utarbete en viss standardtyp på ämbetsverk, vilken typ kommittén sökt att genomföra på de verk, som komma under kommitténs behandling. Vid en ny utredning synes det också kunna komma under bedömande, i vilka avseenden förändringar i berörda typ lämpligen böra genomföras. I den ena motionen framkastas ett hithörande spörsmål, nämligen huruvida icke i en del verk en tjänstemannagrad med lägre kompetens och avlöning än den nu förekommande första graden borde kunna införas. Det förefaller sannolikt, att en del göromål av kameral eller registrerande natur skulle kunna anförtros sådana tjänstemän och besparing därigenom vinnas. Härjämte synes en undersökning böra ske, huruvida icke åtminstone på en del håll ett överdrivet justeringsarbete i övervägande formellt hänseende nedlägges på utgående skrivelser, varigenom tjänstemän av olika grader efter varandra taga befattning med samma spörsmål, ofta av ganska enkel natur. Vidare bör tillses, att arbetsbesparande metoder såsom kortregister och blankettsystem användas i tillbörlig omfattning. Än vidare bör undersökas, huruvida den skillnad, som nu i regel uppehålls mellan uppsättande av koncept genom tjänstemän och utskrift av skrivelser genom skrivbiträden, är sakligt motiverad. I fråga om en del skrivelser av enklare natur synes koncept och utskrift på genomslag medelst skrivmaskin kunna erhållas samtidigt. Det bör vara av vikt att undersöka, huruvida en del av de metoder, som med fördel tillämpas inom enskilda

företag, kunna och böra införas inom administrationen. I samband därmed bör tagas i övervägande, i vilken omfattning man av statens tjänstemän bör fordra kunnighet i stenografi och maskinskrivning. Vad som nu anförts bör betraktas endast som några exempel på de mångskiftande spörsmål, som sammanhänga med ifrågavarande sak.

I en av motionerna föreslås, att i en ifrågasatt kommitté borde insättas »personer från enskild verksamhet, vilka gjort sig kända som ägande god organisationsförmåga och som visat sig kunna inom respektive verksamhetsgrenar på arbetskraftbesparande, praktiskt och ekonomiskt fördelaktigt sätt ordna arbetet». Ehuru riksdagen icke underskattar betydelsen av att sådana personer tillkallas, kan riksdagen icke undgå att finna, att det måste anses vara av minst lika stor betydelse, att även statstjänstemän med praktisk blick och uppfattning av moderna krav beredas inflytande på kommitténs arbete. För kommitténs arbete torde vara av vikt, att densamma beredes tillfälle att fritt inhämta upplysningar från tjänstemän, över- eller underordnade i olika verk, samt får möjlighet att kalla sådana inför kommittén för att lämna upplysningar. Givetvis bör kommittén under sitt arbete stå i förtroendefull kontakt med ämbetsverken själva samt med löneregleringskommittén och andra liknande kommittéer.

Riksdagen är givetvis icke i tillfälle att i detalj redogöra för beskaffenheten av den uppgift, som skulle åläggas den tillämnade utredningskommittén. I allmänna drag skulle dess uppgift fixeras till undersökning, huruvida överkvalificerad arbetskraft användes, om arbetstiden effektivt utnyttjas, om genom lämplig arbetsfördelning dubbelarbete kan undvikas, och om arbetsbesparande metoder kunna komma till användning. Genom lämpliga begränsningar av kommitténs uppgift bör tillses, att densamma icke erhåller för vidlyftig organisation, samt att den icke utvecklar sig till en bestående institution. Möjligen kunde dess uppgift inskränkas därhän, att den blott hade att utarbeta riktlinjer för de förändringar i organisation och arbetssätt inom ämbetsverken, vilka riktlinjer sedan finge prövas inom förvaltningen samt av Eders Kungl. Maj:t.

Lika med motionärerna i den ena av de i ämnet framburna motionerna anser sig riksdagen böra betona, att riksdagen icke med avsedda utredning velat äventyra »administrationens bestånd och fortgående utveckling». Likaså står det klart för riksdagen, att statens ingripande och övertagande av en mängd områden, som förut tillhört enskild företagsamhet, måste medföra utvidgningar inom administrationen.

Uti en av ifrågavarande motioner framskymtar den uppfattningen, att beträffande statens järnvägar den föreslagna undersökningen skulle vara

tillgodosedd genom en redan pågående utredning. Riksdagen är givetvis icke i tillfälle att bedöma detta spörsmål utan förväntar, att frågan härom vid bifall till den föreslagna utredningen kommer att bedömas av Eders Kungl. Maj:t.

Med hänvisning till vad sålunda anförts, får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om en skyndsam utredning, på vilka sätt genom förändringar i ämbetsverkens organisation och arbetssätt en effektiv begränsning av statens administrationskostnader må kunna åvägabringas.

Stockholm den 18 juni 1920.

Med undersåtlig vördnad.
